

Hatvan felé, hazafelé...

Ó, de sokszor hallottam gyermekkoromban ezt a szólás-mondást a felnőttektől és most, hogy a hatodik X-be léptem, egyre gyakrabban jut az eszembe. Az is igaz, hogy a gyermekkori emlékek egész tisztán bukkannak elő – akarva vagy akaratlanul – elmém rejtett zugaiból. Sok éve már, hogy úgy érzem, az idő felgyorsult, rohannak a hónapok, évek.

A háború után, de még a Ratkó-korszak előtt születtem. Biztos vagyok benne, hogy a szüleim engem akartak. Nagyon szép gyermekkorom volt, de nem azért, mert bőségben éltünk és minden kívánságom teljesült. Dehogy! Minden apróságnak tudtunk örülni, nem éhezünk, sőt, azt is tudtuk, hogy holnap mit eszünk, volt tető a fejünk felett, volt ruhánk, volt tüzelőnk, nem fáztunk. És ami a legfontosabb volt biztonságérzetünk.

A házat a Szent István utcában, ahol megszülettem, még a dédszüleim építették. Anyai nagymamámmal egy udvarban éltünk, körülöttünk laktak a nagynéném és a családjuk – Holczer Mariska néniék, Simon Annus néniék. Annus néni 96 évesen most is ott él. A kedves szomszédok, akikhez bármikor átmehettem – Grünwald Bözsikéék, Ehmann Lizi néni, Holczer Lidi néniék, Willingerék. Grünwald Bözsikénél még biztos, hogy áll az eperfa (Bián szedernek hívták), melynek ágai között órákat töltöttünk, mely alatt a használaton kívüli disznóólat babaszobának rendeztük be Körmőczy Katalin és Lacival. Óráig el tudtam játszani a kukoricacsutka babámmal. Később gumibabát kaptam. Pici volt, elfért a tenyeremben. Óvodás éveimet az Óvoda közben álló öreg épületben kezdtem, aztán a Szent Anna (ma Bajcsy-Zs.) utcaiba jártam, amikor a régi megszűnt. Majoros Mihályné Eti néni volt az egyik óvó nénim, majd óvónőként a főnököm.

Mi vagyunk az a nemzedék, kiknek nagyapái megjárták az első világháborút, megsebesültek, odavesztek. Az egyik nagyapám az olasz fronton kapott sebet, a másik a szerb fronton harcolt. Apáink a második világháborúban szenvedtek.

A mi korosztályunkat nagy generációnak hívták egy időben. Miért is? Nekünk hasonló jut eszünkbe 56-ról, ugyanarra gondolunk, ha azt halljuk, hogy Beatles, Rolling Stones, vagy a magyar együttesek: Metró, Illés, Omega. Tudjuk, hogy milyen volt a trapéz nadrág, az orkánkabát, a nylonkendő, a tupírfrizura, és ha valaki farmer nadrágot kapott nyugatról – hát az volt a csúcs. Akkor volt nagy divatja a házi-buliknak. A Halastó, a Prindli, az Iharos, a Nyakaskő bókászásunk színhelyei.

Téli estéken anyukám a tésztát gyúrta – egy héten háromszor volt tészta nap – és bosszorkányos ügyességgel metélte, közben mesélt nekem a cselédsorsáról és a háborúról. Pesten cselédeskedett, mint a legtöbb hasonló korú lány abban az időben. Először egy zsidó családnál a Kertész utcában. Vajon mi történt velük a háború viharában? Aztán egy vendéglős családnál, ahol a gazda szemet vetett rá, azért kellett onnan még időben elmenekülnie. Később hivatalnokéknál, ahol valósággal éheztek. Végül egy hercegnőnél, egy Ménesi úti villában kapott munkát. Pazarlást soha nem látott a biai otthonában, ezért a megmaradt élelmet a környék koldusának adta. A titkárnő rászólt: A hercegnő nem szereti, ha ideszoknak a koldusok! A háborús emlékek borzongással töltötték el – menekülés, félelmek, erőszak, rombolás, pusztítás.

Mesélt a kitelepítésről is, amikor bátyját, Bach Antalt egyetlen fiútestvérüket a németországi Aalen mellé telepítették. A háborúig kétnyelvű volt a család. Mindenki tökéletesen beszélt magyarul és svábul biai nyelvjárásban. Később az utóbbit csak akkor használták, ha a gyerekek előtt titkoltak valamit. Így nem is tanultam meg. Amikor a félelem már szűnőben volt, nagyanyám rádöbrent: hát te nem tudsz németül! Nem tudsz egy darab kenyert sem kérni! – méltatlankodott. Hát akkor tanuld meg, hogy „Hunrig pin i! (így) azaz: éhes vagyok. Megtanultam. Kár, hogy nem tanított meg többre.

Anyukám mesélt arról, hogy ők mit tanultak az iskolában. 1909-ben született nővére még palatáblára írt. Megtanította azt a versecskét, amit 50 év távlatából sem felejtettem el: „Magyar vagyok, magyarnak születtem. Magyar nótát dalolt a dajka fölöttem. Magyarul tanított imádkozni anyám és szeretni téged, édes magyar hazám.” Azt is anyutól hallottam először, hogy a „rég” a Kossuth címerben a piros-fehér sávok a négy folyót jelentik: Duna, Tisza, Dráva, Száva. A három halom pedig nem más, mint a Tátra, Mátra, Fátra. Ők így tanulták, és most már bennem is így rögzült.

Ahányszor a csillagos égbolton a Göncölszekeret vagy a Tejutat keresem, mindig apukám jut az eszembe, egy nyáresten ő mutatta meg nekem. Régen fényesebben szikráztak felettünk a csillagok, nem volt „fényszennyezés”, a mesterséges fényforrások nem homályosították el az éjszakai eget.

Az iskolában szeretett tanárainktól szepet és jót tanultunk. 35 éves osztálytalálkozónkon voltunk utoljára együtt. Azóta el-

ment mindkét osztályfőnökünk, Barabás Irénke tanárnő és férje Bunth János tanár úr is. Nekik is és a többieknek is köszönettel tartozunk.

Nyaranta az ürge-hegyi szőlőnkbe járunk köztözni, kapálni. Pont egy órát gyalogoltunk. Anyu a hinnaruhába a hátán vitt egy kosarat, benne az elemózsiát. Előre kötözte a plicedlit (vizeskorsót), amit én a hegy aljánál lévő forrásnál friss vízzel megtöltöttem. A fából ácsolt kiskunyhóban a kis szpiritusfőzőn mindig ízletes ebéd főtt szalonnából, hagymából, paprikából, tojásból, ami éppen volt. Ott kint mindig jobban ízlett az étel. Ebéd után szundítottunk egyet. Ma is fülemben hallom a szőlőlevelek susogását, ami álomba ringatott.

Egyszer az iskolában azt a feladatot kaptuk, hogy faragással díszítsünk ki egy botot. Nosza, fogtam édesapám bicskáját és Villányi Erzszi osztálytársammal, aki nemkülönböztetve unokatestvérem is volt (Isten nyugosztalja) lementünk a Halastóhoz. (Egyébként őt unokatestvéremmel jártam egy osztályba.) Az alkalmas bot kiválasztása után leültünk a kis fahídra, ami a tavat szegélyező patak fölött húzódott. Már majdnem elkészültem a műremekemmel, amikor a bicskacsúszott a kezemből és a vízbe esett. Most hogy menjek haza nélküle? Levettem magas szárú fűzős cipőmet, flórharisnyát és a vízbe ereszkedtem. Ősz volt már és a víz metszően hideg. Egy darabig tapostam a puha iszapot, néhány nádtörzsa felértette a talpamat, de a bicskát nem találtam. Este kénytelen voltam bevallani apunak ügyetlenségemet. Azt a bicskát még az apámtól kaptam – mondta szomorúan. Felőtt koromban értettem csak meg, miért volt oly kedves számára.

Ó, azok a régi szüretetek, disznóvágások, kukorica- és tollfosztások! Húsvétek és karácsonyok! A virágszirnos Úrnapi, az első áldozás, a bémálás! Egy feltámadási körmenet után olyan sokan voltunk a templomban, hogy még az oltár mögött is álltunk. Én éppen Dorner tanító úr mellett szorongtam, felpillantottam rá és elámultam, mert olyan átszellemülten énekelte a pápai himnuszt. A szüretéken összesegítették a rokonok, szomszédok. Apukám mindig a szélső sort választotta, mert ott jó néhány „nova” szőlőtöke volt. Az a fajta, ami jó ízt ad a bornak, de ha sok van benne, akkor könnyen lerészegít. Bián direkttermőnek is hívták, máshol noának.

Gyermekkoromban a búzaföldön aratás után a környékbeli gyerekekkel kalászt gyűjtöttünk. Anyukám nagy gonddal egyik évben kacsákat, másik évben libákat tar-

tott. Főleg a kacsák szerették a békalencsét. A készletet a Halastóról szereztük be. Kimustrált tézszaszűrőt hosszú bot végére erősítettünk és a vízbe merítve kiszűrjük a kacsacsemegét. Ma már, lelkes és tudatos környezetvédő lévén, ezt nem tenném.

1956 októberében fiatal fiúk mentek az országúton és azt skandálták: Aki magyar velünk tart! A Szentháromság szobornál emlékszem, sokan voltunk. Jön egy tank! – kiabálták izgatottan a felnőttek. Beszaladtunk a plébánia udvarára. Még nem láttam tankot, ezért egy darabig az udvaron topogtam. Jött is nemsokára, Herceghalom irányából, dübörögve. Angeli atya mindenkit a pincébe terelt. Örültem, amikor megláttam Willinger Babcit, a szomszédunkat. A pincésipban jutott már csak hely számunkra. Aztán lőtt a tank. Megijedtem: Babci! Most meghalunk? – kérdeztem. Amikor nyugalom lett, rohantam haza. Egyik nap a rádióból déli 12 órakor harangszó hallatszott. Anyukám örömmel teli csodálkozással felkiáltott: Hallod? Harangoznak, mint régen!

Jól emlékszem az első forgótárcsás mosógépünkre. Anyu a finomabb holmikát továbbra is kézzel mosta. Egy időben házi szappant is főzött, zsiradékból, lúgkővel. De aztán elterjedtek a mosóporok. Első Kékes típusú tévénk a mai Kastély ABC helyén lévő boltban vettük. Előtte mindig Willingerékhez jártunk át tévét nézni, kis számlival, ahogy illet. Egy-egy jó film vagy táncdal fesztivál idején zsúfolásig megtelt a szoba a szomszédokkal.

1989. október 23-án meghiúsult a kislányommal a Parlamentnél. Sokadmagunkkal hallgattuk Szűrös Mátyást, amikor kikiáltotta a Magyar Köztársaságot. Úgy hittük, történelmi időknek vagyunk tanúi. Ezen túl mindig igazságosságban fogunk élni... Elteltek az évek. Átéltük a rendszer-változást. Ráébredtünk, hogy most már biztos a szocializmust nem váltja fel természetesen a kommunizmus. A szocializmusban – és sajnos most sem – nem az ember a legfőbb érték, mint ahogyan azt annak idején a középiskolában tanultuk. Amerikát sem fogjuk egyhamar utolérni.

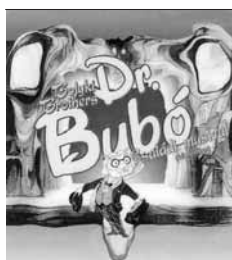
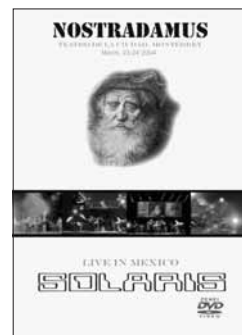
Gyermekeim felnőttek. Unokáimnak mesélek néha – elszoruló torokkal – a gyermekkoromról, a régiékről. Családfákat gyártok, fényképeket rendezgetek. A '70-es években felvett szuper 8-as családi filmeket most tettem át DVD-re, hogy megmaradjon, a technika olyan rohamosan fejlődik... Addig is, had lássák az unokák, milyenek voltak a szüleik, nagyszüleik, a dédike 30 évvel ezelőtt.

Hatvan felé, hazafelé. A sors nem vetett messzire, csak ide, Budaörsig. Történhet még sok minden, bármi. De az a „haza” a biai temető lesz...

Steinhaus Klára

A Solaris fuvolistája

Több helyi, vagy egykori biatorbágyi alkotó műve jelent meg az elmúlt hetekben. A Solaris együttes fuvolistája, a biai születésű Kollár Attila – ő így kötődik településünkhöz. (Talán hamarosan hallhatjuk a Faluházban Invocatio nevű jelenlegi együttesével.) 2004. március 23-án és 24-én a monterrey-i Teatro de la Ciudadban vették föl a Solaris Nostradamus – Live in Mexico című anyagát, amelyről videófelvétel is készült. Az ebből készített DVD jön (jött) ki december 13-án. A hivatalos megjelenést megelőző napon az FMH-ban (az egykori Solaris-klub helyszínén) egy közönségtalálkozón lehet(ett) először látni-hallani és megvásárolni a DVD-t. Megtalálható rajta a Nostradamus-szvit közel 50 perces koncertváltozata, egy rövid mexicói útifilm és a Sötétség hajói címmel egy filmetűd a Proféciák könyvének I. és II. tételére. Emellett megtalálható a DVD-tokban egy bónusz-cédé a koncert zenei anyagával és egy 24 oldalas füzet arról, hogy a zenekar tagjai mit gondolnak Nostradamusról, a zenei jövőről... Megvásárolható a Bartók Béla úti Periferic Records cédeboltjában és a későbbiekben helyben a Biborka ajándéküzletben.

Bolyki Brothers: Bubó

Az a capella műfaj biatorbágyiaknak legkedvesebb hazai képviselője a helyi Bolyki Brothers amerikai turnéja után november eleji dupla koncerten a Művészetek Palotájában örvendezte meg közönségét. A Bolyki fivérek november 30-án a Voice Mania Nemzetközi A Capella Fesztiválon léptek fel Bécsben, és már boltokban legújabb cédéjük, a részben Romhányi József zseniális szövegére írt Dr. Bubó, a természetgyógyász.

KATONASORS

Évekig, évtizedekig hányódott, járt meg sok szerkesztőséget Környei István doni naplója, most megjelent könyvének kézirat. Míg végül a pomázi Kráter Műhely Egyesület vette gondozásába, és az idei karácsonyra napvilágot látott a háromkötetesre tervezett mű első darabja. Ezt olvashatjuk az ajánló „fülszövegben”:

„Egy különleges, II. világháborús napló-triptichon első kötetét tartja kezében az olvasó. Környei István honvéd az orosz frontra vezényelt magyar katonák mindennapjait rögzítette mintegy ezerkétszáz oldal terjedelemben. A háborús napló egy cenzúrázatlan »hely- és élettörténet« – ahogy a szerző fogalmaz: az írnoki feladatokat ellátó Környei ugyanis a rajnapló mellett – amit ott és akkor vezetett a hátországbeli kiképzés, majd a harcok idején – magának és bajtársainak is naplót írt. E két eredeti szövegből áll össze a Katonasors I–III., mely majd hét évtized elteltével került elő a fiók mélyéből.

Az első kötet 1941 augusztusa és 1942 októbere közti időszak napi krónikája. A kiadó az eredeti naplószöveget megtartva látta el szükséges magyarázatokkal a kötetet, így a korabeli jegyzetektől eredő-áradó hangulat nem csorbult.

Úgy vegyék kezükbe ezt a néhol bukdácsoló, őszinte szöveget, mint egy emlékező szemtanú mának szóló üzenetét, aki nagy idők tanúja volt. A szaklektor Illésfalvi Péter hadtörténész szavaival: »Egy olyan emberre kell most odafigyelni, aki Isten kegyelméből túlélte a II. világháborút, túl az egész görbe arcú XX. századot, s most emlékezik, és emlékeztetni akar. Emlékezni és emlékeztetni az eltelt katonaidőre, az elesett bajtársakra, a gyengeségre és a helytállásra egyaránt, de leginkább arra, hogy a fegyverdőrejben sosem hallatszik az értelmes szó és a szív csendje.«

A 400 oldalas, B/5-ös formátumú, cérnafűzött, keménytáblás kötet megvásárolható helyben a szerzőnél, a Kráter Műhely Egyesületnél, valamint a könyvesboltokban 2800 Ft-os áron.

A kiadást Biatorbágy önkormányzata is támogatta. Hamarosan elkészül a 87 éves szerző következő kötete, a Katonasors 2., mely 1942. október 12-től 1943. április 23-áig beszél el egy honvéd viszontagságos életét a világháború poklában.

H. I.

